

Розділ 3

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

<http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-1-09>
УДК 357.324

Конотопцев Олег Сергійович,

доцент кафедри публічного управління та державної служби
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1072-6362>
e-mail: konotoptsev@karazin.ua

ОБОВ'ЯЗКОВІ ПРОЦЕДУРИ ПАРТИСИПАТИВНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В АДМІНІСТРАТИВНИХ ЦЕНТРАХ РАЙОНІВ СХІДНОЇ УКРАЇНИ

Анотація: Стаття висвітлює результати оцінювання ступеня поширеності в територіальних громадах східної України інструментів учасницької демократії, обов'язковості яких визначена законодавством України про місцеве самоврядування. В статті обґрунтовано вибір об'єктів оцінювання та викладено методiku оцінювання. В ході оцінювання перевірялася наявність в територіальних громадах процедур проведення загальних зборів громадян за місцем проживання, подання місцевих ініціатив, організації громадських слухань та звернень через електронні петиції. Об'єктом оцінювання були органи місцевого самоврядування територіальних громад, які стали районними центрами після територіальної реформи 2020 року. Такими стали 13 міських рад у трьох східно-українських регіонах України – в Полтавській, Сумській та Харківській областях. В ході оцінювання виявлено високий рівень поширеності обов'язкових інструментів партисипативної демократії на сході України. Проте, жодний інструмент не впроваджений у всіх громадах, які є районними центрами східної України. Але більшість інструментів впроваджені у більшості громад. При цьому, найбільш повно впроваджені електронні петиції та громадські слухання. В цілому, оцінювання дозволяє констатувати, що сучасні технології публічного управління достатньо широко поширені та не є чимось чужим та незнайомим в територіальних громадах, які є районними центрами східної України. Майже усі обов'язкові інструменти демократії участі впроваджено майже у всіх оцінених територіальних громадах. Тому є достатні підстави стверджувати, що територіальні громади на сході України (принаймні, у районних центрах) готові до розширення обов'язкового асортименту інструментів парти-

© Конотопцев О С., 2024

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

сипативної демократії, яке настане в зв'язку із вступом в дію закону про народовладдя на рівні місцевого самоврядування.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, місцева рада, територіальна громада, статут територіальної громади, партисипативна демократія, загальні збори, місцеві ініціативи, громадські слухання, електронні петиції.*

Як цитувати: Конотопцев О. С. Обов'язкові процедури партисипативної демократії в адміністративних центрах районів східної України. *Теорія та практика державного управління*. 2024. Вип. 1 (78). С. 155–167. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-1-09>

Вступ. Подальше існування України як суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави неможливе без залучення громадян до прийняття управлінських рішень в органах публічної влади. Тільки таке залучення дозволить владним інституціям діяти адекватно до реальних бажань та потреб громадян. А ігнорування інтересів громадськості створює загрозу неадекватності дій влади та згортання демократії як однієї з конституційних підвалин країни.

Особливо важливим це стало після початку повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації до України, коли через впровадження воєнного стану стало неможливо використовувати вибори як інструмент забезпечення адекватності влади. Вже легендарними стали дії Харківської міської влади в травні 2022 р., коли під обстрілами (в прямому сенсі цих слів!) комунальники реалізували управлінське рішення, проти якого активно виступала громадськість [17]. А закупівля барабанів для укриттів у Києві навесні 2023 р. свідчить, що неадекватність влади набуває масштабів пандемії та рис патології.

Надзвичайно актуальною ця проблема є для східних регіонів України, де ворожа пропаганда намагається сформувати відчуття відстороненості громадян від функціонування власної держави. Звісно, ворожа пропаганда однаково впливає на жителів усіх регіонів країни, але саме на сході це набуває особливо трагічних та небезпечних наслідків. Незалученість громадян України до прийняття управлінських рішень в органах влади формує у них відчуття відстороненості від власної держави. Це стає живильним середовищем для ігнорування громадянами режиму «інформаційної тиші», свідомого чи несвідомого саботажу будівництва оборонних та фортифікаційних споруд і, навіть, появи усіляких «ждунів», які стають коригувальниками ворожих ракетно-бомбових обстрілів міст України. Звісно, в Сумах чи Харкові ця біда має набагато жакливіші наслідки, ніж, наприклад, у Львові чи Києві. Таким чином, існує пряма залежність між демократією та безпекою. Тому необхідність об'єктивної оцінки стану дотримання вимог законодавства України щодо організації залучення громадян до прийняття управлінських рішень в органах влади набуває високого рівня значущості задля забезпечення громадської безпеки країни.

Саме тому одним з результатів Конференції відновлення України, яка відбулася 21-22 червня 2023 р. в Лондоні, стало усвідомлення необхідності активного

залучення громадян до процесу планування відбудови. Саме для забезпечення такого залучення 9 травня 2024 р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування».

Але доводиться констатувати, що законотворча діяльність парламентарів відбувається паралельно до реальності – незалежно від реального стану справ у громадах. Рівень спроможності місцевих органів влади залучати громадськість до прийняття управлінських рішень (як щодо повоєнного відновлення, так і щодо будь-яких інших управлінських рішень) залишається невідомим. В результаті планування відновлення країни здійснюється неопублічно та без залучення громадян до прийняття рішень щодо відбудови. Леде не єдиним незаангажованим суб'єктом, спроможним об'єктивно оцінювати діяльність органів влади в сьогоденній Україні, є організована громадськість.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Більш-менш регулярні вимірювання інструментів партисипативної демократії в органах місцевого самоврядування, які мали місце ще до початку карантину проти пандемії коронавірусу COVID-19, (наприклад, «Індекс публічності» від громадської мережі «ОПОРА» [3]) стабільно свідчили про високу непрозорість діяльності органів місцевого самоврядування східної України. Більш актуальні діагностичні дослідження діяльності органів місцевого самоврядування територіальних громад (наприклад, «Рейтинг прозорості» від громадської організації “Transparency International Україна” за 2023 рік [21]) свідчать про збереження тенденцій непрозорості роботи міських рад під час війни. Але навіть ці нечисленні дослідження зосереджуються на крупних громадах (містах) та оминають увагою територіальні громади прифронтових регіонів.

Не набагато допомагають в такій ситуації спеціальні оцінювальні дослідження, об'єктом яких є інструменти місцевої демократії. Так, ГО «Центр розвитку інновацій» в рамках проекту «Посилення демократичних процесів у територіальних громадах», що реалізувався в 2023 р. за фінансової підтримки USAID, провела дослідження з оцінки стану демократії участі [19]. Але мала вибірка опитаних ставить під сумнів достовірність отриманих результатів у масштабах усієї країни. До того ж, це оцінювання зосереджено на електронних інструментах демократії, які для більшості громад залишаються здебільше екзотичними. Так, на Єдиній платформі місцевої електронної демократії “e-Dem”, яка є першим та найбільш популярним в Україні сервісом електронної демократії, із 1470 територіальних громад, які зараз існують в Україні, представлені тільки 522 [1]. А за результатами опитування представників органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади, яке було проведене в 2023 р., різноманітні Internet-платформи та електронні петиції є найменш дієвими каналами для комунікації громадян з місцевою владою [1, с. 66].

Набагато більш ґрунтовна оцінка інструментів партисипативної демократії в територіальних громадах України була здійснена ГО «Центр політико-правових реформ» в рамках проекту «Підтримка формування державної політики розвитку місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні»,

який реалізується з квітня 2023 р. за фінансової підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва "GIZ" [18]. Проте, це дослідження базувалося на аналізі вторинної інформації – громадські активісти працювали не безпосередньо зі статутами територіальних громад, а обробляли дані про локальні нормативно-правові акти, заборані та узагальнені міністерством юстиції України. До того ж, дослідники самі відзначали недосконалість інструменту соціологічного опитування в рамках їхнього проєкту через низький кваліфікаційний рівень респондентів (незможних розрізнити громадські слухання та громадські обговорення).

Всі наведені дослідження не були зосереджені на інструментах учасницької демократії, які є обов'язковими для застосування в органах місцевого самоврядування: громадських слуханнях, місцевих ініціативах, загальних зборах та електронних петиціях. Але ж саме ці процедури становлять основу інструментарію демократії участі в громадах – вони є базисом партисипативної демократії, її *minimum minimorum*. Неадекватність оцінки стану цієї основи містить загрози для продовження поширення народовладдя на рівні місцевого самоврядування.

Мета. Все зазначене надзвичайно актуалізує потребу громадянського оцінювання стану поширеності обов'язкових інструментів партисипативної демократії у східних регіонах України.

Методологія дослідження. Оцінка дотримання вимог законодавства України щодо організації надання адміністративних послуг була здійснена влітку 2023 року в рамках проєкту «Сприяння партисипативному врядуванню на сході України», який реалізовався ГО «Волонтерська ініціатива «Станція Харків» в 2022-2024 рр. за фінансової підтримки «National Endowment for Democracy» (NED). При цьому оцінювалися територіальні громади, які є адміністративними центрами районів, утворених у результаті адміністративно-територіальної реформи 2020 року. Ці громади були обрані на роль районних центрів завдяки своїй спроможності, розвинутій інфраструктурі та наявним організаційно-кадровим ресурсам. Тому цілком обґрунтовано очікувати, що саме в цих громадах законодавство про місцеве самоврядування виконується максимально сумлінно.

В ході оцінювання територіальні громади, які перебували в тимчасовій окупації або знаходилися безпосередньо в зоні бойових дій, не оцінювалися. Також не оцінювалися громади, в яких замість місцевих рад були запроваджені військові адміністрації населених пунктів, оскільки на останні не поширюються вимоги законодавства України про місцеве самоврядування. Для визначення окупованих та прифронтових громад використовувався «Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією», визначений наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 р. № 309 (в актуальній редакції) [4]. Таким чином, у ході здійсненого дослідження були оцінені наступні територіальні громади:

– Донецька та Луганська області – жодної громади (у неокупованих Краматорській та Покровській міських територіальних громадах утворені військові адміністрації населених пунктів);

– Полтавська обл.: Кременчуцька, Лубенська, Миргородська та Полтавська (всього — 4 громади);

– Сумська обл.: Конотопська, Охтирська, Роменська, Сумська та Шосткинська (5 громад);

– Харківська обл.: Богодухівська, Красноградська, Лозівська та Харківська (тільки 4 громади, оскільки в Ізюмській, Куп'янській та Чугуївській міських територіальних громадах утворені військові адміністрації).

В ході оцінювання поширеності механізмів партисипативної демократії в кожній громаді було перевірено наявність наступних інструментів демократії участі:

Статут територіальної громади або інший офіційний документ міської ради визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання, як це передбачено ч. 3 ст. 8 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6].

Статут або інший офіційний документ територіальної громади визначає порядок внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи, як це передбачено ч. 2 ст. 9 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6].

Статут територіальної громади визначає порядок організації Громадських слухань, як того вимагає ч. 4 ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6].

Через офіційний веб-сайт до міської ради можна звернутися з Електронними петиціями, як того вимагає ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» [5].

Через те, що всі ці вимоги не поширюються на військові адміністрації населених пунктів, оцінювалися тільки ті громади, де продовжували функціонувати органи місцевого самоврядування.

Оцінка кожної місцевої ради за кожною з позицій здійснювалася в 2 етапи: Пошук інформації на офіційному веб-сайті місцевої ради.

Подання до місцевої ради запиту на публічну інформацію із вимогою надати для ознайомлення документ, який регламентує процедуру.

При успішному результаті оцінки на першому етапі заходи з подальшої оцінки не здійснювалася. При цьому перевірялася тільки наявність інформації на сайті та регламентація процедури в офіційному нормативному документі місцевої ради. Не оцінювалася дотримання встановлених норм, якість регламентації процедур, дієвість/реалістичність норм чи інтенсивність проведення процедур.

Виклад основного матеріалу та результати дослідження. В ході оцінювання було встановлено наступні результати:

Полтавська область. Статут територіальної громади міста *Кременчука* визначає порядок організації Громадських слухань та внесення на розгляд ради Місцевих ініціатив (статті 19 та 21 відповідно) [10]. Але не зважаючи на те, що ст. 20 Статут територіальної громади присвячена Загальним зборам громадян за місцем проживання, ні Статут, ні будь-який інший офіційний документ Кременчуцької міської ради не визначає порядок проведення цієї процедури. В той же час, через електронний сервіс «Електронні звернення та петиції», по-

силання на який розміщено на офіційному веб-порталі Кременчуцької міської ради та її виконавчого комітету, до міської ради можна звернутися з електронними петиціями [2].

Статут територіальної громади міста *Лубен* визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (ст. 13) та порядок організації Громадських слухань (ст. 15) [7]. Але ні Статут, ні будь-який інший офіційний документ Лубенської міської ради не визначає порядок внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи. Звернутися до міської ради з електронними петиціями можна тільки через Єдину систему місцевих петицій на платформі місцевої електронної демократії “e-DEM”, що суперечить вимогам ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян».

Додатки до Статуту територіальної громади міста *Миргорода* визначає порядок організації Громадських слухань, проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання та внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи [12]. Але звернутися до міської ради з електронними петиціями можна тільки через систему місцевих петицій на платформі місцевої електронної демократії “e-DEM”, що суперечить вимогам ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян».

Статут територіальної громади міста *Полтави* визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (гл. 2.6), внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи (гл. 2.7) та організації Громадських слухань (гл. 2.8). Через офіційний сайт до міської ради можна звернутися з Електронними петиціями.

Сумська область. Статут територіальної громади міста *Конотоп* визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (глава 2.5) та порядок організації Громадських слухань (глава 2.7). Не зважаючи на наявність у Статуті окремої глави 2.8 «Міські ініціативи», в ньому відсутній порядок внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи. Звернутися до міської ради з Електронними петиціями можна тільки через Платформу електронної демократії “e-DEM”, що суперечить ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян».

Статут територіальної громади міста *Охтирки* визначає порядок організації Громадських слухань (гл. 2.7) та порядок внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи (гл. 2.8) [13]. Додатково порядок організації громадських слухань визначено Положенням про проведення громадських слухань у м. Охтирці, затвердженого рішенням міської ради від 10 липня 2003 р. №217-МР (зі змінами від 26 червня 2010 р.). А визначення порядку проведення Загальних зборів здійснено «Положенням про загальні збори громадян за місцем проживання в місті Охтирці», затвердженим рішенням XXIV сесії міської ради IV скликання від 7 жовтня 2004 р. №439-МР. Звернутися до міської ради з електронними петиціями можна тільки через систему місцевих петицій на платформі “e-DEM”, що суперечить вимогам ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян».

Статут територіальної громади міста *Ромни* визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (гл. 2.5), організації Громадських слухань (гл. 2.7) та внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи (гл. 2.8)

[14]. Але звернутися до міської ради з Електронними петиціями можна тільки через систему петицій на платформі "e-DEM", що суперечить вимогам ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян».

Статут Сумської міської територіальної громади визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (ст. 66), організації Громадських слухань (ст. 67) та внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи (ст. 68) [15]. Додатково до цього порядок проведення Загальних зборів регулюється «Положенням про загальні збори громадян за місцем проживання», затверджене рішенням Сумської міської ради від 19 січня 2005 р. №1042-МР, порядок організації Громадських слухань регулюється Положенням про громадські слухання у місті Суми», затвердженим рішенням міської ради від 29 березня 2019 р. №1895-МР, а порядок внесення на розгляд міської ради Місцевої ініціативи регулюється Порядком внесення місцевих ініціатив на розгляд Сумської міської ради, затвердженим рішенням міськради від 3 березня 2015 р. №4035-МР. Але через офіційний веб-сайт до міської ради можна звернутися з Електронними петиціями, оскільки звернутися до міської ради з електронними петиціями можна тільки через систему петицій на платформі "e-DEM", що суперечить вимогам ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян».

В місті Шостка влітку 2023 р. були відсутні практично всі інструменти партисипативної демократії. І навіть у розміщеному на офіційному сайті міськради посиланні на платформу електронної демократії "e-DEM" було вказано вже неактуальну адресу. Проте, через саму платформу "e-DEM" подати до міської ради електронну петицію можна.

Харківська область. Статут територіальної громади міста Богодухів визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (ст. 22), організації Громадських слухань (ст. 23) та внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи (ст. 24) [8]. Через офіційний веб-сайт до міської ради можна звернутися з Електронними петиціями.

В Краснограді порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання визначається Положенням «Про загальні збори громадян за місцем проживання», затвердженим рішенням XXVI сесії Красноградської міської ради VII скликання від 27 січня 2017 р. №772-VII. Порядок внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи визначається положенням «Про місцеві ініціативи в місті Краснограді», затвердженим рішенням XXIX сесії міської ради VII скликання від 23 березня 2017 р. №886-VII. Всупереч вимогам ч. 4 ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», порядок організації Громадських слухань визначається не Статутом територіальної громади, а окремим Положенням про громадські слухання в місті Краснограді, затвердженим рішенням XIX сесії міськради VII скликання від 6 жовтня 2016 р. №563-VII. Через офіційний веб-сайт до міської ради можна звернутися з Електронними петиціями.

Статут територіальної громади міста Лозова визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (ст. 19), внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи (ст. 20) та організації Громадських слухань (ст. 21) [11]. Але до міської ради не можна звернутися з електронними петиціями.

Статут територіальної громади міста *Харкова* визначає порядок проведення Загальних зборів громадян за місцем проживання (додаток 1), внесення на розгляд ради Місцевої ініціативи (додаток 2) та організації Громадських слухань (додаток 3) [16]. Через офіційний сайт до міської ради можна звернутися з електронними петиціями: <https://petition.city.kharkov.ua/uk/>

В цілому, оцінювання стану поширеності інструментів партисипативної демократії в територіальних громадах, які є районними центрами східної України, дозволило встановити наступні результати:

Найпоширенішим інструментом демократії участі в районних центрах східної України виявилися **електронні петиції** – їх можна подати майже у всіх оцінених територіальних громадах. Серед районних центрів східної України відсутні електронні петиції тільки в Лозовій. При цьому, військові адміністрації населених пунктів не оцінювалися.

Не менш поширеним інструментом партисипативної демократії в районних центрах східної України виявилися **громадські слухання** – порядок організації цієї процедури визначено майже в усіх оцінених громадах. Порядок організації громадських слухань не визначено тільки в Шостці, а на громади, де створені військові адміністрації населених пунктів, вимога проводити громадські слухання не поширюється.

Однак, далеко не скрізь порядок організації громадських слухань визначено в законний спосіб. Так, в Краснограді регламентація цієї процедури всупереч закону про місцеве самоврядування здійснена окремим положенням, а не Статутом територіальної громади.

Дещо менш поширеним інструментом партисипативної демократії в оцінених громадах східної України виявилися **загальні збори громадян за місцем проживання** – ця процедура регламентована в 11 громадах. Порядок проведення загальних зборів громадян не внормований тільки в Кременчуці та Шостці. На громади, де створені військові адміністрації населених пунктів, вимога проводити загальні збори не поширюється.

Майже в усіх громадах, де визначено порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання, це зроблено Статутом відповідної територіальної громади. І тільки в Краснограді та Охтирці ця процедура визначена окремими положеннями. Але останнє є порушенням ч. 3 ст. 8 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», яка передбачає, що порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання визначається або законом, або статутом територіальної громади.

Серед усіх обов'язкових інструментів партисипативної демократії в територіальних громадах, які є районними центрами східної України, найменш поширеним є **місцеві ініціативи** – ця процедура впроваджена в 10 громадах. Порядок внесення на розгляд ради місцевої ініціативи не регламентований тільки в Конотопі, Лубнах та Шостці. В громадах, де створені військові адміністрації населених пунктів, ця процедура законодавством України не передбачена.

Майже в усіх громадах порядок подання місцевих ініціатив визначено Статутом кожної територіальної громади. І тільки в Краснограді ця процедура визначена

окремим положенням «Про місцеві ініціативи в місті Краснограді», затвердженим рішенням ХХІХ сесії міської ради VII скликання від 23 березня 2017 р. №886-VII.

Результати оцінювання ступеня поширення технологій партисипативної демократії в територіальних громадах, які є районними центрами східної України, відображені в табл. 1.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, оцінювання наявності в районних центрах східної України інструментів учасницької демократії дозволяє дійти наступних висновків. Жодний інструмент не впроваджений у всіх громадах, які є районними центрами східної України. Проте, більшість інструментів впроваджені у більшості громад – у восьми громадах впроваджені всі інструменти. Найбільш повно впроваджені *електронні петиції та громадські слухання*. Найгірша ситуація спостерігається в *Шостці* – влітку 2023 р. тут були впроваджені тільки електронні петиції.

В цілому, оцінювання дозволяє констатувати, що сучасні технології публічного управління достатньо широко поширені та не є чимось чужим та незна-

Таблиця 1

Результати оцінювання ступеня поширення технологій партисипативної демократії в територіальних громадах, які є районними центрами східної України

Table 1

Results of assessing the degree of diffusion of participatory democracy technologies in territorial communities, which are district centers of eastern Ukraine

№ з/п	Громада	Загальні збори	Місцеві ініціативи	Громадські слухання	Електронні петиції	Загальна оцінка
Полтавська обл.						
1.	Кременчук	0	1	1	1	3
2.	Лубни	1	0	1	1	3
3.	Миргород	1	1	1	1	4
4.	Полтава	1	1	1	1	4
Сумська обл.						
5.	Конотоп	1	0	1	1	3
6.	Охтирка	1	1	1	1	4
7.	Ромни	1	1	1	1	4
8.	Суми	1	1	1	1	4
9.	Шостка	0	0	0	1	1
Харківська обл.						
10.	Богодухів	1	1	1	1	4
11.	Красноград	1	1	1	1	4
12.	Лозова	1	1	1	0	3
13.	Харків	1	1	1	1	4
Разом		11	10	12	12	45

йомим в територіальних громадах, які є районними центрами східної України. Майже усі обов'язкові інструменти демократії участі впроваджено майже у всіх оцінених територіальних громадах. Тому є достатні підстави стверджувати, що територіальні громади на сході України (принаймні, у районних центрах) готові до розширення обов'язкового асортименту інструментів партисипативної демократії, яке настане в зв'язку із вступом в дію закона про народовладдя на рівні місцевого самоврядування. А активні науковці разом із громадськими діячами цілком можуть розпочати навчання посадових осіб місцевого самоврядування новому інструментарію учасницької демократії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко О. Існуючі форми локальної демократії та механізми їх правового регулювання. Київ: Центр політико-правових реформ, 2023. 135 с.
2. Кременчук: електронні звернення та петиції. URL: <https://petition.kremen.gov.ua/petition/step> (дата звернення: 27.04.2024).
3. ОПОРА – Львів (n.d.) Індекс публічності органів місцевого самоврядування. URL: <https://opora.lviv.ua/category/indeks-publichnosti/> (дата звернення: 27.04.2024).
4. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text> (дата звернення: 27.04.2023).
5. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (дата звернення: 27.04.2024)
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 27.04.2024).
7. Статут Лубенської територіальної громади. URL: <https://lubnyrada.gov.ua/ekonomika/aktualno/6930-statut-lubenskoji-teritorialnoji-gromadi> (дата звернення: 27.04.2024).
8. Статут територіальної громади міста Богодухова. URL: <https://bogoduhivskagromada.gov.ua/statut-gromadi-16-51-03-17-05-2021/> (дата звернення: 27.04.2024).
9. Статут територіальної громади міста Красноград. URL: <https://krasnohrad-rada.gov.ua/statut/> (дата звернення: 27.04.2024).
10. Статут територіальної громади міста Кременчука. URL: <https://kremen.gov.ua/?view=kremen-page&page-id=73> (дата звернення: 27.04.2024).
11. Статут територіальної громади міста Лозова. URL: <https://lozovarada.gov.ua/informatsiya-pro-misto/statut-teritorialnoji-gromadi-mista-lozova.html> (дата звернення: 27.04.2024).
12. Статут територіальної громади міста Миргорода. URL: https://myrgorod.pl.ua/files/docs/Publiczna_inform/statut_gromady_2020.pdf (дата звернення: 27.04.2024).
13. Статут територіальної громади міста Охтирки. URL: <https://okhtyrkamr.gov.ua/статут-громади-міста/> (дата звернення: 27.04.2024).
14. Статут територіальної громади міста Ромен. URL: <https://romny-vk.gov.ua/statut-teritorialnoi-gromadi-mista/> (дата звернення: 27.04.2024).
15. Статут територіальної громади міста Суми. URL: <https://smr.gov.ua/uk/dokumenty/statut-mista/71-statut-mista.html> (дата звернення: 27.04.2024).
16. Статут територіальної громади міста Харкова. URL: <https://www.city.kharkiv.ua/uk/dokumenty/ustav-territorialnoj-gromadyi.html> (дата звернення: 27.04.2024).

17. Суспільне: Харків (04.05.2022) Трамвайні колії на Весніна у Харкові частково демонтували попри петицію про збереження лінії. URL: [https://suspilne.media/235784-
tramvajni-kolii-na-vesnina-u-harkovi-demontuvali-popri-peticiu-pro-zberezenna-linii/](https://suspilne.media/235784-tramvajni-kolii-na-vesnina-u-harkovi-demontuvali-popri-peticiu-pro-zberezenna-linii/)

18. Центр політико-правових реформ (n.d.) Підтримка формування державної політики розвитку місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. URL: [https://pravo.org.ua/projects/pidtrymka-formuvannya-derzhavnoyi-polityky-rozvytku-
mistsevogo-samovryaduvannya-ta-terytorialnoyi-organizatsiyi-vlady-v-ukrayini/](https://pravo.org.ua/projects/pidtrymka-formuvannya-derzhavnoyi-polityky-rozvytku-mistsevogo-samovryaduvannya-ta-terytorialnoyi-organizatsiyi-vlady-v-ukrayini/)

19. Центр розвитку інновацій (23.02.2024) Результати дослідження стану демократії участі під час повномасштабної війни на місцевому рівні: аналітичний дашборд, лютий 2024. URL: <https://cid.center/results-study-of-the-state-of-democracy-participation/>

20. E-DEM: платформа електронної демократії (n.d.). URL: <https://e-dem.ua/> (дата звернення: 27.04.2024).

21. Transparency International Україна (11.04.2023) Між безпекою та прозорістю: дослідження роботи міських рад під час війни. URL: [https://ti-ukraine.org/research/mizh-
bezpekoju-ta-prozoristyu-doslidzhennya-roboty-miskyh-rad-pid-chas-vijny/](https://ti-ukraine.org/research/mizh-bezpekoju-ta-prozoristyu-doslidzhennya-roboty-miskyh-rad-pid-chas-vijny/)

Стаття надійшла до редакції 28.04.2024

Стаття рекомендована до друку 20.05.2024

Oleg Konotopsev, associate professor of the Department of Public Administration and Civil Service, Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration», V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1072-6362> e-mail: konotopsev@karazin.ua

OBLIGATION PROCEDURES OF PARTICIPATORY DEMOCRACY IN THE ADMINISTRATIVE CENTERS OF THE DISTRICTS OF EASTERN UKRAINE

Abstract. The article highlights the results of assessing the degree of prevalence of participatory democracy tools in the territorial communities of eastern Ukraine, the obligation of which is determined by the legislation of Ukraine on local self-government. The article substantiates the choice of assessment objects and outlines the assessment methodology. During the assessment, the availability of procedures for holding general meetings of citizens at the place of residence, submission of local initiatives, organization of public hearings and appeals through electronic petitions was checked in territorial communities. The object of evaluation was the local self-government bodies of territorial communities, which became district centers after the territorial reform of 2020. 13 city councils in three Eastern Ukrainian regions of Ukraine – in Poltava, Sumy and Kharkiv regions – became such. During the evaluation, a high level of prevalence of mandatory tools of participatory democracy in the east of Ukraine was revealed. However, no tool has been implemented in all communities, which are the district centers of eastern Ukraine. But most of the tools are implemented in most communities. At the same time, electronic petitions and public hearings are the most fully implemented. In general, the assessment allows us to state that modern technologies of public management are quite widespread and are not something foreign and unfamiliar in territorial communities, which are the district centers of eastern Ukraine. Almost all mandatory instruments of participatory democracy have been implemented in almost all evaluated territorial communities. Therefore, there are sufficient grounds to assert that the territorial

communities in the east of Ukraine (at least in the district centers) are ready for the expansion of the mandatory range of tools of participatory democracy, which will come in connection with the entry into force of the law on people's power at the level of local self-government.

Key words: *local self-government, local council, territorial community, territorial community statute, participatory democracy, general meetings, local initiatives, public hearings, electronic petitions.*

In cites: Konoptsev, O. S. (2024). Obligation Procedures of Participatory Democracy in the Administrative Centers of the Districts of Eastern Ukraine. *Theory and Practice of Public Administration*, 1 (78), 155–167. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-1-08> [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Boyko, O. (2023). Existing forms of local democracy and mechanisms of their legal regulation. Kyiv, Center for Political and Legal Reforms, 135 [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
2. Kremenчук: electronic appeals and petitions. URL: <https://petition.kremen.gov.ua/petition/step> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
3. OPORA – Lviv (n.d.) Publicity index of local self-government bodies. URL: <https://opora.lviv.ua/category/indeks-publichnosti/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
4. List of territories on which hostilities are (were) conducted or temporarily occupied by the Russian Federation: Order of the Ministry on Reintegration of Temporarily Occupied Territories of Ukraine December 22, 2022 No. 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
5. On appeals by citizens: Law of Ukraine dated October 2, 1996 No. 393/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
6. On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine dated May 21, 1997 No. 280/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
7. Statute of the Lubensk Territorial Community. URL: <https://lubnyrada.gov.ua/ekonomika/aktualno/6930-statut-lubenskoji-territorialnoji-gromadi> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
8. Charter of the Territorial Community of the City of Bogodukhov. URL: <https://bogoduhivska-gromada.gov.ua/statut-gromadi-16-51-03-17-05-2021/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
9. Statute of the Territorial Community of the City of Krasnograd. URL: <https://krasnograd-rada.gov.ua/statut/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
10. Statute of the Territorial Community of the City of Kremenчук. URL: <https://kremen.gov.ua/?view=kremen-page&page-id=73> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
11. Statute of the Territorial Community of the City of Lozova. URL: <https://lozovarada.gov.ua/informatsiya-pro-misto/statut-territorialnoji-gromadi-mista-lozova.html> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
12. Charter of the Territorial Community of the City of Myrhorod. URL: https://myrhorod.pl.ua/files/docs/Publiczna_inform/statut_gromady_2020.pdf [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
13. Charter of the Territorial Community of the City of Okhtyrka. URL: <https://okhtyrkamr.gov.ua/statut-gromady-mista/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
14. Statute of the Territorial Community of the City of Romain. URL: <https://romny-vk.gov.ua/statut-territorialnoi-gromadi-mista/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).

15. Statute of the Territorial Community of the City of Sumy. URL: <https://smr.gov.ua/uk/dokumenty/statut-mista/71-statut-mista.html> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
16. Charter of the Territorial Community of the City of Kharkiv. URL: <https://www.city.kharkiv.ua/uk/dokumenty/ustav-territorialnoj-gromadyi.html> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
17. Public: Kharkiv (2022). Tram tracks on Vesnin in Kharkiv were partially dismantled despite a petition to preserve the line. URL: <https://suspilne.media/235784-tramvajni-kolliina-vesnina-u-harkovi-demontuvali-popri-peticiu-pro-zberezenna-linii/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
18. Center for Political and Legal Reforms (n.d.) Support for the Formation of State Policy for the Development of Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine. URL: <https://pravo.org.ua/projects/pidtrymka-formuvannya-derzhavnoyi-polityky-rozvytku-mistsevogo-samovryaduvannya-ta-terytorialnoyi-organizatsiyi-vlady-v-ukrayini/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
19. Center for Innovation Development (2024). Results of the Study of the State of Participatory Democracy in All-out War at the Local Level: Analytical Dashboard, February 2024. URL: <https://cid.center/results-study-of-the-state-of-democracy-participation/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
20. E-DEM: The Electronic Democracy Platform (n.d.). URL: <https://e-dem.ua/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).
21. Transparency International Ukraine (2023). Between Security and Transparency: A Study of the Work of City Councils During the War. URL: <https://ti-ukraine.org/research/mizh-bezpekoyu-ta-prozoristyu-doslidzhennya-roboty-miskyh-rad-pid-chas-vijny/> [in Ukrainian] (accessed 27.04.2024).

The article was received by the editors 28.04.2024

The article is recommended for printing 20.05.2024